

Suomalaisen peruskoulun yksityistäminen ja kaupallistaminen koulutusalan toimijoiden näkökulmasta

Nina Nivanaho-Ahvenjärvi

Lectio praecursoria kasvatustieteen väitöskirjaan Suomalaisen peruskoulun yksityistäminen ja kaupallistaminen koulutusalan toimijoiden näkökulmasta, Turun yliopistossa 27.4.2024.

Kun pohdimme koulutuksen merkitystä, se hahmottuu usein yhteiskunnan kulmakivenä – rakennuspalikkana, joka rakentaa siltaa kohti tasapuolisempaa ja oikeudenmukaisempaa huomista. Erityisesti meillä Suomessa koulutusta on pidetty eräänlaisena solidaarisuuden ja tasa-arvon linnakkeena, joka tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden sivistykseen, saavuttaa unelmansa ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan rakentamiseen perheen sosioekonomisesta asemasta tai asuinpaikasta riippumatta. Tämän ajatuksen nähdään konkretisoituvan kaikille maksuttomassa peruskoulussa.

Viime aikoina suomalaisessa koulutusmaisemassa on ollut havaittavissa liikehdintää, joka heijastelee markkinoiden logiikan ja taloudellisen hyödyn tavoittelun kasvavaa vaikutusta. Koulutuksen yksityistämisen kehitys on nähtävissä varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Yksityisten päiväkotiketjujen määrä on ollut kasvussa koko 2000-luvun ajan (Ruutiainen ym., 2023). Lisäksi yksityiset toimijat tarjoavat nyt lukiolaisille, yläkouluikäisille ja jopa esikoululaisille valmennuskursseja seuraavaan asteen kouluihin pääsyyn (esim. Laaksonen & Jokila, 2023; Tuhkanen, 2024). Kaupallisesti suuntautunut koulutuspolitiikka on nähtävissä myös Euroopan unionin ulkopuolelta tuleville opiskelijoille vuodesta 2017 alkaen käyttöön otetuissa lukukausimaksuissa (esim. Plamper, 2023). Erityisesti ammatillisella ja korkeakoulutussektorilla suomalaista koulutusosaamista on kehitetty vientituotteiksi, johon Suomen valtionhallinto on myös aktiivisesti kannustanut ja osallistunut (esim. Lempinen & Seppänen, 2021; Seppänen ym., 2020; Seppänen ym., 2021; Seppänen ym., 2023; Tirri & Silvennoinen, 2020). Esimerkkinä tästä suomalaisesta koulutusviennistä on Turun yliopiston Ville-oppimisympäristö, jonka Eduten Oy on laajentanut yli 50 maahan (Sitra, 2023).

Nämä edellä kuvatut trendit suomalaiselta koulutuskentältä kuvastavat näkemystä, jossa koulutus ja oppiminen on muotoutunut tuotteeksi, jota voidaan kuluttaa ja jonka myymises-

tä voidaan periä maksu. Tämä ilmiö, jota kutsutaan *edu-bisnekseksi*, kuvastaa koulutuksen muotoutumista liiketoiminta-alaksi. Korostan, että koulutuksen rooli yhteiskunnassamme on toki aina ollut moniulotteinen: se on toiminut tasa-arvon ja sivistyksen peruspilarina, mutta myös keinona varmistaa valtion tuleva pääoma ja sitä kautta taloudellinen hyvinvointi. Viimeaikainen tutkimus on kuitenkin osoittanut, että juuri uusliberaalit rationaliteetit, eli ajattelutyylit (ks. Miller & Rose, 2010, s. 28), jotka korostavat koulutuksen taloudellisia näkökohtia ja markkinaehtoisuutta, ovat vahvistuneet merkittävästi. Koulutuksen ympärille on muodostunut oma voittoa tavoitteleva globaalinen koulutusliiketoiminnan sektori (Parreira do Amaral ym., 2019; Verger ym., 2016). Maailmanlaajuisista markkinatietoa tarjoavan tietoaalustan, HolonIQ:n, ennusteen mukaan koulutussektorin arvo tulee nousemaan noin 9 tuhanteen miljardiin euroon vuoteen 2030 mennessä, mikä kaksinkertaistaa vuoden 2015 lukemat (HolonIQ; ks. myös Kiesi ym., 2023; Verger ym., 2017).

Kuten väitöstutkimukseni (Nivanaho, 2024) taustoituksessa valotan, liiketoiminnallisia näkökulmia korostava suuntaus ulottuu myös peruskoulutasolle, jossa yksityistämisen ja kaupallistamisen prosesseja edistävät uusliberaalit rationaliteetit ovat yhä vahvemmin läsnä. Vaikka kansainväliset tutkimukset ja aiemmat suomalaishavainnot osoittavat, että edubisnes on yhä tiiviimmin kytköksissä koulumaailmaan (esim. Seppänen ym., 2020; Tervasmäki & Tomperi, 2018), suomalaista peruskouluympäristöä ei ole vielä kattavasti tutkittu tästä näkökulmasta. Tutkimukseni pyrkiikin vastaamaan tähän tutkimustarpeeseen analysoimalla millaisina uusliberaaleihin rationaliteetteihin pohjautuvat periaatteet ja käytänteet, erityisesti yksityistämisen ja kaupallistamisen prosessit, ilmenevät suomalaisten koulutusalan toimijoiden näkemyksissä peruskoulusta. 2020-luvun taitteen peruskoulutuskonteksti tarjoaakin erityisen näköalapaikan koulutuksen yksityistämisen ja kaupallistamisen ilmiöihin.

Suomalaisen peruskoulun erityislaatuisuus perustuu sen syvään juurtumiseen sosiaalidemokraattisen hyvinvointivaltion periaatteisiin. Nämä periaatteet korostavat, että valtion tai kuntien ylläpitämä peruskoulu on tarkoitettu yhtäläisesti jokaiselle, kuten jo tämän puheenvuoroni alussa vihjasinkin (ks. esim. Anttonen & Sipilä, 2010; Anttonen ym., 2012; Pekkarinen ym., 2009). Täsmennettäköön, että tutkimuksessani ”sosiaalidemokraattisilla näkemyksillä” ei viitata puoluepolitiikkaan, vaan Gøsta Esping-Andersenin (1990) analyysiin hyvinvointivaltion rakenteista, jossa Pohjoismaat asettuivat sosiaalidemokraattiseen tyyppiin. Tämä valtion perusta välittyy niin lainsäädäntöömme kuin koulutusta koskeviin ohjeistuksiin, jotka kieltävät taloudellisen voiton tavoittelun ja kaupallisen vaikuttamisen peruskoulutuksessa (Opetushallitus, 2014, s. 16; Perusopetuslaki 628/1998, 7 §). Tämä perusta tuo esille kontrastin markkinaperusteiseen toimintaan ja voitontavoitteluun koulutuksessa, tarjoten väitöstutkimukselleni kiinnostavan lähtökohdan.

Yleinen käsitys *yksityistämisestä* koulutuskontekstissa rajoittuu usein konkreettisiin yksityiskouluihin. Tässä tutkimuksessa hyödynnän Stephen Ballin ja Deborah Youdellin (2008) esittämää laajempaa näkemystä yksityistämisen eri muodoista, jotka sisältävät sekä näkyviä että piiloisesti eteneviä koulutuspolitiikan muutoksia. Nämä muutokset käsittävät niin kutsutut koulutuksen *sisäisen yksityistämisen* prosessit, kuten monissa maissa jo totut opettajien tulospohjaiset palkkiojärjestelmät ja kouluvertailutietojen julkaisemisen, joiden pohjalta perheiden oletetaan valitsevan parhaan koulun lapsilleen (Ball & Youdell, 2008, s. 23–24, ks. myös Adamson ym., 2016; Carrasco ym., 2015). Koulutuksen *ulkoinen yksityistäminen* puolestaan avaa julkisen sektorin palveluita yksityisen sektorin järjestettäväksi ja siten niiden voitontavoittelulle. Tällöin yksityinen sektori osallistuu tai ottaa kokonaisvastuun koulutuksen tai sen eri osa-alueiden suunnittelusta, hallinnoinnista tai toteuttamisesta (Ball & Youdell, 2008, s. 14). Suomessa esimerkkejä ulkoisesta yksityistämisestä

ovat erilaiset koulutusviennin edistämiseksi perustetut yhteiskehittämishankkeet (Kiesi, 2023). Koulutuksen *kaupallistaminen* taas viittaa ilmiöön, jossa koulutus muuntuu ostettavaksi ja myytäväksi tuotteeksi, sekä koulu tilaksi, jossa tätä voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa toteutetaan (Hogan & Thompson, 2017, 2021). Koulutuksen yksityistäminen ja kaupallistaminen toimivat kiinteässä vuorovaikutuksessa, vahvistavat toisiaan ja muovaavat koulutuksen ympärille muodostuneita markkinoita.

Tutkimuksen aikana olen kuullut huomautettavan siitä, kuinka yksityiset toimijat, kuten oppimateriaali-, kaluste-, ohjelmisto- ja laitetoimittajat, ovat olleet osa peruskoulua jo pitkään. Tämä on toki totta, mutta haluan korostaa, että tutkimukseni keskiössä ei ole niinkään yksityisten toimijoiden läsnäolo koulutuksessa, vaan havainto siitä, kuinka kaupallisten toimijoiden rooli on voimistunut ja laajentunut monille koulutuksen osa-alueille viime vuosina (esim. Hogan & Thompson, 2017; Macpherson ym. 2014; Verger ym., 2016). Eryityisesti on ilmaantunut sellaisia uusia kaupallisia toimijoita, jotka ulottavat kaupalliset intressinsä koulujen ydintoimintoihin – oppimiseen ja opettamiseen ja niihin liittyviin käytänteisiin. Näin yksityiset toimijat, aloittelevista startup-yrityksistä monikansallisiin korporaatioihin, ovat nyt entistä tiiviimmin mukana suomalaiskoulujen arjessa (esim. Kiesi 2023; Lempinen & Seppänen 2021; Seppänen ym., 2020; Seppänen ym. 2023). Tässä väitöstutkimuksessa halusin syventyä siihen, miten erilaiset koulutusalan toimijat näkevät suomalaisen peruskoulun sekä yksityistämisen ja kaupallistamisen kiinnittymisen siihen. En siis pyri arvioimaan, ovatko yksityistämisen ja kaupallistamisen prosessit, tai niitä edistävät koulutusalan toimijat, ”hyviä” tai ”pahoja”. Sen sijaan haluan tehdä yksityistämisen ja kaupallistamisen ilmiöt näkyviksi ja syventää ymmärrystämme niiden ilmenemismuodoista Suomen peruskoulukontekstissa. Tähän päämäärään hyödynsin tutkimuksessani Jenny Ozgan määrittelemää politiikan sosiologista tutkimusotetta, joka pyrkii luomaan kriittistä ymmärrystä yhteiskunnallisista ilmiöistä ja niiden kehityssuunnista (Ozga, 1987).

Miten sitten digitalisaatio kytkeytyy yksityistämisen ja kaupallistamisen prosesseihin ja siten tähän väitöstutkimukseen? Tutkimuksen taustoituksessa avaan, miten digitalisaatio on vahvistanut yksityistämistä ja kaupallistamista peruskouluympäristössä (Lempinen & Seppänen, 2021; Paakkari, 2020; Seppänen ym., 2020; Seppänen ym., 2023; Tervasmäki & Tomperi, 2018). Ei liene liioiteltua sanoa, että vaikka digitalisaatio vaikuttaa ja on vaikuttanut kaikkiin yhteiskunnan osa-alueisiin, sen merkitys koulutussektorilla on erityisen suuri sen mullistaessa niin oppimiskäsityksiä kuin opetuksen käytäntöjä. Monet sosiologisesti orientoituneet tutkijat ovat ilmaisseet huolensa siitä, että koulutuksen digitalisaatiota koskeva keskustelu jää usein turhan yksipuolisen optimistisen tarkastelun tasolle, korostaen myös kriittisen keskustelun tarvetta (esim. Facer & Selwyn, 2013; Selwyn, 2011; Williamson, 2021). Jossain maissa digitalisaation ja siihen nivoutuvien yksityistämisen- ja kaupallistamisprosessien on havaittu johtaneen opettajien *deprofessionalisaatioon* eli ammatillisen aseman ja itsenäisyyden heikkenemiseen, kun heidät velvoitetaan käyttämään tiettyjä teknologioita ja kilpailutettuja sovelluksia opetuksessaan (esim. Hogan & Lingard, 2019; Hogan ym., 2018).

Digitalisaatio on kiihdyttänyt edu-bisneksen kasvua, kun koulut ovat kiirehtineet ottamaan käyttöönsä uusimmat teknologiat ja sovellukset. Koulutusteknologian eli *EdTechin* ympärille on muotoutunut oma liiketoiminta-alansa, jolla on merkittävä kasvupotentiaali sekä kansainvälisesti että Suomessa (esim. Williamson, 2018, 2022). Digitalisaation merkitys koulutusosalalla korostui entisestään, kun koronapandemia siirsi opetuksen pääosin verkkoon keväällä 2020. Pandemia-aika haastoi edu-bisneksen toimintamalleja, mutta tarjosi yrityksille myös tilaisuuden markkinoida ja testata tuotteitaan kouluympäristössä ja vakiinnuttaa näin asemaansa suomalaiskouluissa (Kiesi & Hogan, 2024; ks. myös Williamson &

Hogan, 2020). Tämän kehityksen jatkumona on kiinnostavaa nähdä, millaisia vaikutuksia tekoälyn ripeällä edistymisellä on edu-bisnekseen peruskouluympäristössä

Koulutuksen digitalisaation vauhdittama yksityistämisen- ja kaupallistamiskehitys on moninaistanut myös peruskoulun toimintaympäristössä vaikuttavien ammattilaisten ja toimijoiden kirjoa. Samalla koulumaailmaan on ilmestynyt uudenlaisia titteleitä, kuten toimitusjohtaja, koulutuskonsultti ja asiakaskokemuspäällikkö. Nämä yksityisen sektorin toimijat ovat epäilemättä tuoneet uutta näkökulmaa, osaamista, toimintatapoja ja jopa urapolkuja peruskoulukentälle, mikä ilmenee myös yliopistokoulutuksessa. Esimerkiksi Itä-Suomen yliopisto ja Oulun yliopisto tarjoavat koulutusyrittäjyyteen ja koulutusteknologiaan keskittyviä kursseja ja jopa kokonaisia tutkinto-ohjelmia perustutkinto-opiskelijoille (UEF Connect; Oulun yliopisto). Turun yliopistossa on puolestaan käynnistynyt Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama EDUCA-doc-tohtorikoulutuspilottihanke, jonka yhtenä tavoitteena on ”luoda skaalautuvia digitaalisia ratkaisuja opetuksen arkeen” (Turun yliopisto, 2024). Tässä tutkimuksessa erotan *opetusalan ammattilaiset*, kuten opettajat, erityisopettajat, rehtorit ja opinto-ohjaajat, *koulutusalan toimijoista*, joka viittaa siihen laajaan ja moninaiseen ammattikenttään, joka nykyisin vaikuttaa suomalaisessa peruskoulussa ja sen ympärillä.

Väitöstutkimukseni aineisto kerättiin vuosina 2015–2021, eli ajanjaksona, jolloin suomalaisen peruskoulun ympäriltä tunnistettiin kasvava joukko markkinarakoa etsiviä yrityksiä (Seppänen ym., 2020). Käytin tutkimuksessani monimenetelmällistä lähestymistapaa, yhdistellen laadullisia ja määrällisiä tutkimusaineistoja ja -menetelmiä. Monipuolisten menetelmien käyttö oli hyödyllistä, sillä se mahdollisti tutkimuksen, joka keräsi paitsi alustavia havaintoja, myös syvensi ymmärrystä koulutusosalalla tapahtuvasta kaupallisesta toiminnasta eri koulutusalan toimijoiden näkökulmasta. Myönnettäköön, että olin myös utelias testaamaan minulle vieraampien määrällisten tutkimusmenetelmien soveltuvuutta koulutuksen yksityistämisen ja kaupallistamisen tutkimukseen, sillä määrällisiä sovelluksia näkee käytettävän harvemmin tätä aihepiiriä käsittelevässä tutkimuksessa.

Aloitin tutkimuksen analysoimalla pääministeri Juha Sipilän hallituksen peruskoulupoliittikkaa. Ensimmäisessä osatutkimuksessa tarkastelin erityisesti Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n reaktioita hallituksen toimiin temaattisen analyysin avulla (ks. Nivanaho & Thrupp, 2023). Halusin tietää, kuinka Sipilän hallituksen koulutuspoliittiset päätökset ovat osaltaan heijastuneet suomalaisen peruskoulutuksen yksityistämisen- ja kaupallistamiskehitykseen. Lisäksi halusin selvittää, miten OAJ tulkitsee, edisti ja vastusti Sipilän hallituksen näkemyksiä peruskoulun kehityssuunnista. Tutkimukseni osoitti, että vaikka pääministeri Sipilän hallituskaudella avoin keskustelu peruskoulun yksityistämisestä ja kaupallistamisesta oli vähäistä, niin hallituksen ajamat julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön vahvistaminen, koulutusvienti ja niin kutsuttu koulutuksen *digiloikka*, nivoivat nämä ilmiöt osaksi peruskoulukontekstia. Tutkimuksen analyysi paljasti, että vaikka politiikkateksteissä ei puhuttu suoraan yksityistämisestä tai kaupallistamisesta, niitä toteutettiin esimerkiksi *verkostoitumisen*, *uudistamisen*, *yhteistyön* ja *systeemisen muutoksen* kaltaisissa käsitteissä ja käytänteissä. Näin valtio säilytti keskeisen asemansa koulutuksessa tehden yhteistyötä monenlaisten toimijoiden, myös liiketoimintaa tekevien yritysten, kanssa.

Seuraavaksi siirryinkin tutkimuksessa tarkastelemaan yhtä tällaista yritystä, eli koulutusalan yrityskehittäjä xEdua, käyttäen retorista diskurssianalyysiä. Tässä toisessa osatutkimuksessa halusin selvittää, miten koulutusalan yritykset pyrkivät mukautumaan uusliberaaliin koulutuspolitiikkaan sekä muovaamaan suomalaista peruskoulutusta (ks. Nivanaho ym., 2023). Tutkimus toi esiin, että koulutusalan yrittäjyyden ja koulutusteknologian diskursseissa koulutus nähdään paitsi julkisena hyödykkeenä myös mahdollisena taloudellisen hyödyn lähteenä ja markkinamahdollisuutena EdTech-yrittäjille. Tämän näkemyksen

mukaan suomalaisopettajien ammattitaito on arvokas resurssi EdTech-tuotteiden kehittämisessä, ja koulujen, opettajien sekä EdTech-alan välinen yhteistyö on suotavaa.

Tutkimukseni päättyi kolmannen osatutkimuksen määrälliseen analyysiin opetusalan ammattilaisten näkemyksistä yksityistämisen muodoista osana suomalaisen peruskoulun nykytilaa ja tulevaisuutta (ks. Nivanaho ym., 2024). Kyselytutkimuksen analyysi osoitti, että suomalaiset opetusalan ammattilaiset pääosin vastustavat yksityistämiseen ja kaupallistamiseen, sekä ylipäätään uusliberaaleihin rationaliteetteihin kytkeytyvää koulutuspolitiikkaa. Yksityistämisen kannattajia oli puolestaan pieni joukko. Näistä yksityistämisen eri näkemyksistä riippumatta opetusalan ammattilaiset osoittivat vahvaa tukea peruskoulun tasa-arvoa ja yhtäläisiä koulutusmahdollisuuksia painottaville sosiaalidemokraattisille näkemyksille.

Väitöskirjan kokonaisuus valottaa, kuinka erityisesti koulutuksen digitalisaatio ja yksityisen ja julkisen sektorin yhä tiiviimpi yhteistyö ovat hiljalleen, ja osin piiloisesti, tuoneet yksityistämisen ja kaupallistamisen prosesseja suomalaiseen peruskoulutukseen. Jotkut koulutusalan toimijat näkevät näissä prosesseissa mahdollisuuksia parantaa koulutuksen laatua ja tehokkuutta sekä edistää näin taloudellista menestystä. Yksityistämis- ja kaupallistamiskehitys herättää kuitenkin myös huolta erityisesti peruskouluissa työskentelevien opetusalan ammattilaisten keskuudessa. He pohtivat, kuinka yksityistäminen ja kaupallistaminen istuvat suomalaisen peruskoulutuksen arvopohjaan ja sitä kautta tulevaisuuden näky-miin.

Väitöskirjassani väitän, että edu-bisneksen myötä koulutus nähdään yhä vahvemmin myös uusliberaalien rationaliteettien ja periaatteiden valossa. Tästä huolimatta suomalaisen koulutusjärjestelmän perusta, joka nojaa oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon periaatteisiin, on säilyttänyt edelleen vahvan aseman koulutusalan toimijoiden keskuudessa. Tutkimukseni paljastaa näin peruskoulutuksen ympärillä vallitsevan osin kompleksisen arvomaailman, jossa koulutusalan toimijat joutuvat navigoimaan työssään.

Lopuksi muistutan, että vaikka yksityistäminen ja kaupallistaminen tuovat mukanaan haasteita, ne voivat parhaimmillaan myös tukea julkisen sektorin koulutustehtävää. Kehotankin koulutusalan toimijoita luomaan edu-bisneksen ympärille avoimempaa ja läpinäkyvämpää keskustelua. Tämän keskustelun tulisi etsiä yhteisiä keinoja koulutuksen tulevaisuuden rakentamiseksi. Tavoitteena on ymmärtää ja ohjata yksityistämisen ja kaupallistamisen dynamiikkoja tavalla, joka tukee sekä koulujen että niissä työskentelevien lasten ja aikuisten hyvinvointia.¹

Väitöskirja

Nivanaho, N. (2024). *Suomalaisen peruskoulun yksityistäminen ja kaupallistaminen koulutusalan toimijoiden näkökulmasta*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, osa 663. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9677-3>

¹ Väitöstutkimuksen loppuunsaattamiseen ja tämän lectio praecursorian julkaisemiseen on saatu väitöskirja-apuraha Turun yliopistosäätiöltä.

Kirjallisuus

- Adamson, F., Åstrand, B. & Darling-Hammond, L. (toim.). (2016). *Global education reform: How privatization and public investment influence education outcomes*. Routledge, Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9781315680361>
- Anttonen, A., Häikiö, L., Stefánsson, K. & Sipilä, J. (2012). Universalism and the challenge of diversity. Teoksessa A. Anttonen, L. Häikiö & K. Stefánsson (toim.), *Welfare State, Universalism and Diversity* (s. 1–15). <https://doi.org/10.4337/9781849805940.00006>
- Anttonen, A. & Sipilä, J. (2010). Universalismi Britannian ja Pohjoismaiden sosiaalipolitiikassa. *Janus*, 18(2), 104–120.
- Ball, S. J. & Youdell, D. (2008). *Hidden privatisation in public education*. Education International. [https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/Education International Hidden Privatisation in Public Education.pdf](https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/Education%20International%20Hidden%20Privatisation%20in%20Public%20Education.pdf)
- Carrasco, A., Seppänen, P., Rinne, R. & Falabella, A. (2015). Educational accountability in Chile and Finland. Teoksessa P. Seppänen, A. Carrasco, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.), *Contrasting Dynamics in Education Politics of Extremes: School Choice in Chile and Finland*. BRILL. <https://doi.org/10.1163/9789463002622>
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1177/095892879100100108>
- Facer, K. & Selwyn, N. (2013). Towards a Sociology of Education and Technology. Teoksessa R. Brooks, M. McCormack & K. Bhopal (toim.), *Contemporary Debated in the Sociology of Education* (s. 218–235). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137269881_13
- Hogan, A. & Lingard, B. (2019). Teachers’ perceptions of commercialisation in Australian public schools. Teoksessa D. M. Netolicky, J. Andrews & C. Paterson (toim.), *Flip the System Australia* (s. 19–29). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429429620-4>
- Hogan, A. & Thompson, G. (2017). Commercialization in education. Teoksessa G. W. Noblit (toim.), *Oxford Research Encyclopedia of Education* (s. 1–21). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.180>
- Hogan, A. & Thompson, G. (toim.). (2021). *Privatisation and commercialisation in public education: How the public nature of schooling is changing*. Routledge, Taylor & Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9780429330025>
- Hogan, A., Thompson, G., Sellar, S. & Lingard, B. (2018). Teachers’ and school leaders’ perceptions of commercialisation in Australian public schools. *The Australian Educational Researcher*, 45(2), 141–160. <https://doi.org/10.1007/s13384-017-0246-7>
- HolonIQ. (ei pvm.). *Education in 2030. The \$10 trillion dollar question*. Noudettu 8. toukokuuta 2024, osoitteesta <https://www.holoniq.com/2030>
- Kiesi, I. (2023). Co-operation of edu-business and public schooling: Is the governance of education in Finland shifting from the public sector to networks? Teoksessa M. Thrupp, P. Seppänen, J. Kauko & S. Kosunen (toim.), *Finland’s Famous Education System – Unvarnished Insights into Finnish Schooling* (s. 155–172). Springer. https://doi-org.ezp-roxy.utu.fi/10.1007/978-981-19-8241-5_10
- Kiesi, I. & Hogan, A. (2024). COVID-19 and the commercialization of Finnish schooling: A national “digileap” and a global reimagining of digitalized public schooling. Teoksessa A. Santalova & K. Pöder (toim.), *Privatization in and of Public Education* (s. 263–280). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197673508.003.0013>

- Kiesi, I., Luoto, L., Palonen, T. & Seppänen, P. (2023). Koulutusliiketoimintaverkosto Suomessa: Päällekkäisjäsenyyssanalyysi. *Kasvatus*, 54(5). <https://doi.org/10.33348/kvt.142133>
- Laaksonen, L. M. & Jokila, S. (2023). Lukion opintojen ohjaajien ja valmennuskurssitoimijoiden episteemiset kietoutumat korkeakoulutukseen hakeutumisessa. *Kasvatus*, 54(5). <https://doi.org/10.33348/kvt.142134>
- Lempinen, S. & Seppänen, P. (2021). Valtio koulutuksen liiketoimintaa edistämässä: Digitalisaatiolla 'osaamisen ekosysteemiin. Teoksessa J. Varjo, J. Kauko & H. Silvennoinen (toim.), *Koulutuksen politiikat: Kasvatustieteiden vuosikirja 3* (s. 73–110). Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Macpherson, I. R. G., Robertson, S. L. & Walford, G. (toim.). (2014). *Education, privatisation and social justice: Case studies from Africa, South Asia and South East Asia*. Symposium Books. <https://doi.org/10.15730/books.88>
- Miller, P. & Rose, N. (2010). *Miten meitä hallitaan* (R. Suikkanen, Käänt.). Vastapaino.
- Nivanaho, N. (2024). *Suomalaisen peruskoulun yksityistäminen ja kaupallistaminen koulutusalan toimijoiden näkökulmasta*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, osa 663. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9677-3>
- Nivanaho, N., Haavisto, M., Palonen, T., Lempinen, S., & Seppänen, P. (2024). Shared and contested views of education professionals on the forms of privatization within comprehensive schooling in Finland. Teoksessa A. Santalova & K. Pöder (toim.), *Privatization in and of Public Education* (s. 130–150). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197673508.003.0007>
- Nivanaho, N., Lempinen, S. & Seppänen, P. (2023). Education as a co-developed commodity in Finland? A rhetorical discourse analysis on business accelerator for EdTech startups. *Learning, Media and Technology*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/17439884.2023.2251391>
- Nivanaho, N. & Thrupp, M. (2023). A progressive force in Finnish schooling?: Finland's Education Union, OAJ, and its influence on school-level education policy. Teoksessa M. Thrupp, P. Seppänen, J. Kauko & S. Kosunen (toim.), *Finland's Famous Education System* (s. 51–70). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-8241-5_4
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Oulun yliopisto. (n.d.). *Master's in Learning, Education and Technology*. Noudettu 7. toukokuuta 2024, osoitteesta <https://www oulu.fi/en/apply/masters-learning-education-and-technology>
- Ozga, J. (1987). Studying education through the lives of the policy makers. Teoksessa S. Walker & L. Barton (toim.), *Changing policies, changing teachers: New directions for schooling?* (s. 138–150). Falmer Press.
- Paakkari, A. (2020). *Entangled devices: An ethnographic study of students, mobilephones and capitalism* [väitöskirja, Helsingin yliopisto]. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-5843-7>
- Parreira do Amaral, M., Steiner-Khamsi, G. & Thompson, C. (toim.). (2019). *Researching the Global Education Industry: Commodification, the Market and Business Involvement*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-04236-3>
- Pekkarinen, T., Uusitalo, R. & Kerr, S. (2009). School tracking and intergenerational income mobility: Evidence from the Finnish comprehensive school reform. *Journal of Public Economics*, 93(7–8), 965–973. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2009.04.006>

- Perusopetuslaki 1998. 628/21.8.1998.
- Plamper, R. (2023). Korkeakoulutuksen muuttuvat merkitykset maksullisessa korkeakoulutuksessa Suomessa. *Kasvatus*, 54(5). <https://doi.org/10.33348/kvt.142135>
- Ruutiainen, V., Paananen, M. & Fjällström, S. (2023). Eriytyvä varhaiskasvatus? Erot yksityisten ja julkisten päiväkotien lähialueissa. *Kasvatus*, 54(5). <https://doi.org/10.33348/kvt.142131>
- Selwyn, N. (2011). Editorial: In praise of pessimism – The need for negativity in educational technology. *British Journal of Educational Technology*, 42(5), 713–718. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2011.01215.x>
- Seppänen, P., Kiesi, I., Lempinen, S. & Nivanaho, N. (2023). Businessing around Comprehensive Schooling. Teoksessa M. Thrupp, P. Seppänen, J. Kauko & S. Kosunen (toim.), *Finland's Famous Education System: Unvarnished Insights into Finnish Schooling* (s. 137–153). Springer. https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1007/978-981-19-8241-5_9
- Seppänen, P., Lempinen, S., Nivanaho, N., Kiesi, I. & Thrupp, M. (2020). Edu-bisnes peruskoulussa: Kohti ”eduekosysteemiä”. *Kasvatus*, 51(2), 96–113.
- Seppänen, P., Thrupp, M. & Lempinen, S. (2021). Edu-Business in Finnish schooling. Teoksessa A. Hogan & G. Thompson (toim.), *Privatisation and Commercialisation in Public Education: How the Public Nature of Schooling is Changing* (s. 101–118). Routledge. <http://dx.doi.org/10.4324/9780429330025-9>
- Sitra. (2023, joulukuuta 11). *Eduenin datan avulla räätälöidyt matikan tehtävät parantavat oppimistuloksia*. Sitra. <https://www.sitra.fi/caset/edutenin-datan-avulla-raataloidyt-matikan-tehtavat-parantavat-oppimistuloksia/>
- Tervasmäki, T. & Tomperi, T. (2018). Koulutuspolitiikan arvovalinnat ja suunta satavuotiaassa Suomessa. *Niin & Näin*, 2(25), 164–200.
- Tirri, H., & Silvennoinen, H. (2020). Suomalainen koulutus kansainvälisillä markkinoilla – valtionhallinto koulutusviennin mahdollistajana ja koulutuksen maineen vaalijana. *Hallinnon Tutkimus*, 39(4), 271–286. <https://doi.org/10.37450/ht.102252>
- Tuhkanen, A. (2024, tammikuuta 25). *Lapsia valmennetaan jo päiväkodissa pääsykokeisiin – professori pohtii, mitä se kertoo yhteiskunnastamme*. Yle Uutiset. <https://yle.fi/a/74-20070296>
- Turun yliopisto. (2024, helmikuuta 8). *EDUCA-Doc – Koulutuksen tulevaisuus*. <https://sites.utu.fi/tohtorikoulutuspilotti/educa-education-for-the-future-flagship/>
- UEF Connect. (ei pvm.). *EduEntr – Koulutusyrittäjyys ja -yritysyhteistyö*. UEFConnect. Noudettu 7. toukokuuta 2024, osoitteesta <https://uefconnect.uef.fi/tutkimusryhma/eduentr-koulutusyrittajyys-ja-yritysyhteistyo/>
- Verger, A., Lubienski, C. & Steiner-Khamsi, G. (toim.) (2016). *The global education industry*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Verger, A., Steiner-Khamsi, G. & Lubienski, C. (2017). The emerging global education industry: Analysing market-making in education through market sociology. *Globalisation, Societies and Education*, 15(3), 325–340. <https://doi.org/10.1080/14767724.2017.1330141>
- Williamson, B. (2018). Silicon startup schools: Technocracy, algorithmic imaginaries and venture philanthropy in corporate education reform. *Critical Studies in Education*, 59(2), 218–236. <https://doi.org/10.1080/17508487.2016.1186710>
- Williamson, B. (2021). Digital policy sociology: Software and science in data-intensive precision education. *Critical Studies in Education*, 62(3), 354–370. <https://doi.org/10.1080/17508487.2019.1691030>

- Williamson, B. (2022). Big EdTech. *Learning, Media and Technology*, 47(2), 157–162. <https://doi.org/10.1080/17439884.2022.2063888>
- Williamson, B., & Hogan, A. (2020). *Commercialisation and privatisation in/of education in the context of Covid-19*. Education International. <https://eprints.qut.edu.au/216577/1/76301358.pdf>

KT Nina Nivanaho-Ahvenjärvi on tällä hetkellä vanhempainvapaalla.